

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №7
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«13-15» мамырға 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «12» мамыр күні 21 сағаттан «15» мамыр күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 12.05.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сағандыкова З.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Мажен У.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «13» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Оңтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с 2000 м: Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 16-21 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 6-11 градус жылы.
Күнгей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Оңтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 15-20 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Оңтүстік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 18-23 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (түнде және күндіз 1,0-5,0 мм), найзағай болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 20-25 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (түнде және күндіз 1,0-5,0 мм), найзағай болады. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 20-25 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай болады. Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 15-20 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай болады. Оңтүстік-батыстан, батыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 18-23 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Жел солтүстік-батыстан солтүстік-шығысқа ауыспалы, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 23-28 градус жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Жел оңтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 20-25 градус жылы.
Тарбағатай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Жел шығыстан, оңтүстік-шығыстан 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, кей жерлерде 13, күндіз 20-25, кей жерлерде 30 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-шығысқа қарай ауысады 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10 градус жылы, кей жерлерде 0 градус, күндіз 20-25, кей жерлерде 15 градус жылы.

2023 жылғы "14-15" мамырға арналған ҚР таулы аумағы бойынша консультативтік болжам

Алматы, Жетісу: 14-15 мамырда жаңбыр жауады, 14 мамырда кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-16,0 мм). Ауа температурасы 14-15 мамырда түнде 3-8, күндіз 15-20 жылы.

Жамбыл: 14-15 мамырда жаңбыр жауады (0,0-14,0 мм). Ауа температурасы 14-15 мамырда түнде 7-12, күндіз 20-25 жылы.

Түркістан: 14 мамырда тәулік бойы, 15 мамырда күндіз жаңбыр жауады (0,0-14,0 мм). Ауа температурасы 14-15 мамырда түнде 10-15, күндіз 20-25 жылы.

Маңғыстау: жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-15,0 мм). Ауа температурасы 14-15 мамырда түнде 10-15, күндіз 17-22 жылы.

Абай, ШҚО: 14 мамырда жаңбыр жауады, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-18,0 мм), 15 мамырда түнде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-0,9 мм), күндіз аздаған жаңбыр жауады (0,0-0,9 мм). Ауа температурасы 14 мамырда түнде 5-10, күндіз 12-17 жылы, 15 мамырда түнде 0-5 жылы, күндіз 7-12 жылы.

2023 жылғы 12 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Кіші Алматы – Алматы ГБ 2 см-ге дейін, Үлкен Алматы – Көлден 1,1 км биіктіктегі ГБ 6 см-ге дейін, Күмбел өзені – сағасы ГБ 1 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген а. ГБ 2 см-ге, Талғар өзені – Талғар қаласы ГБ 1 см-ге, Көктал өзені – Аралтөбе а. ГБ 2 см-ге, Мерке өзені– Улбуйтуй қыс. ГБ 4 см-ге. Таудағы температуралық фон 2 °С мәнінен 19 °С оң мән аралығында сақталады. Таңертеңгі сағат 6-да нөлдік изотерма 3667 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2023 ж. "12" мамырға

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 11.05	Мин. 12.05	08 ч 12.05	День 11.05	Ночь 12.05	Ср. 11.05	08 ч 12.05	Ср. 11.05	Макс. 11.05	08 ч 12.05		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	10.6	2.0										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ**	3017												*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			4.0			599	599				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	20.1	11.8										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			14.0			248	246	0.50	0.55	0.45	0	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			18.0			95	90				-3	0
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			15.0			51	51	0.15	0.15	0.15	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			18.0			184	185	1.08	1.19	1.19	+2	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			18.0			246	246				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			8.0			290	290	0.16	0.22	0.22	+6	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			12.0			258	257				-2	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			13.0			71	71				+1	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			13.0			269	268	1.33	1.38	1.27	0	*
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			14.0			211	210	0.31	0.32	0.30	0	0
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			19.0			265	265	2.03	2.03	2.03	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			18.0			110	111	3.67	3.76	3.94	+2	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			19.0			151	151				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			17.0			274	277				+1	1
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	16.6	8.0				5.0	5.0				0	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ	2169			*			*	*				*	*
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			16.0			234	234	8.0	8.51	8.0	+2	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026			18.0			78	80	0.35	0.36	0.36	+4	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«13-15» мамырға 2023 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Оңтүстік экспозиция беткейлерінде маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасқан. 13 мамырда кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14-15 мамырда жаңбыр жауады, 14 мамырда кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-16,0 мм). Ауа температурасы 14-15 мамырда түнде 3-8, күндіз 15-20 жылы. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына байланысты. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін (Іле Алатау) жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
	Күнгей Алатауы	
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Қар жамылғысының еруі шамалы. Түнгі төмен ауа температурасы қардың еру жылдамдығын төмендетеді. 13 мамырда кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14-15 мамырда жаңбыр жауады, 14 мамырда кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-16,0 мм). Ауа температурасы 14-15 мамырда түнде 3-8, күндіз 15-20 жылы. Орта таулы аймақта селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына байланысты.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. 13 мамырда кей жерлерде өткінші жаңбыр (түнде және күндіз 1,0-5,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14-15 мамырда жаңбыр жауады (0,0-14,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. 13 мамырда өткінші жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14 мамырда тәулік бойы, 15 мамырда күндіз жаңбыр жауады (0,0-14,0 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	13 мамырда күндіз кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14-15 мамырда жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-15,0 мм). Селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына байланысты.

Абай	Тарбағатай	Орта таулы аймақтың негізгі бөлігі қар жамылғысынан босанды. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. 13 мамырда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14 мамырда жаңбыр жауады, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-18,0 мм). Селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына байланысты. 15 мамырда түнде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-0,9 мм), күндіз аздаған жаңбыр жауады (0,0-0,9 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. 13 мамырда күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ. 14 мамырда жаңбыр жауады, кей уақыттарда қатты жаңбыр жауады (0,0-18,0 мм). Селдің пайда болуы жоққа шығарылмайды, өйткені ол жаңбырдың қарқындылығына байланысты. 15 мамырда түнде аздаған жауын-шашын (жаңбыр, қар) (0,0-0,9 мм), күндіз аздаған жаңбыр жауады (0,0-0,9 мм). Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.